

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) op 13 en 14 januari 2022 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2441).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Wilders

De adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Inhoudsopgave	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	2
Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	4
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie	5
Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie	7
Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie	8
Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie	9
II Antwoord / Reactie van de Minister	12
III Volledige agenda	12

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) op 13 en 14 januari 2022. Zij hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen.

Strategisch Kompas

De leden van de VVD-fractie zijn op dit moment nog in afwachting van de beantwoording van het schriftelijk overleg over het Strategisch Kompas. In aanvulling daarop verzoeken deze leden de Minister om bij eventuele inhoudelijke wijzigingen in het Strategisch Kompas de Kamer op zo'n kort mogelijke termijn te informeren (indien nodig vertrouwelijk). Kan de Minister dit nogmaals toezeggen?

Veiligheidssituatie Oost-Europa

De leden van de VVD-fractie maken zich grote zorgen over de oplopende spanningen in Oost-Europa. Zij zijn van mening dat verdere escalatie voorkomen moet worden, maar dat er ook een plan gereed moet zijn indien verdere escalatie wel plaatsvindt. Deze leden waren dan ook verheugd te lezen dat de Raad eerder een stevig statement tegen verdere agressie tegen Oekraïne heeft uitgebracht, maar maken zich zorgen dat er nog geen overeenstemming is binnen de Raad over daadwerkelijke actie. Deelt de Minister deze zorg? Mocht Rusland overgaan tot verdere agressie, is het van het grootste belang dat de EU geen tijd verspeelt met discussies over hoe te reageren. Is hij bereid erop aan te dringen dat sanctiepakketten zo concreet mogelijk worden voorbereid? Verwacht hij verdere stappen in de aankomende informele RBZ op dit terrein? De leden van de VVD-fractie zijn verheugd dat Rusland met de Verenigde Staten, NAVO en Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa (OVSE) spreekt over de-escalatie, maar benadrukken ook het belang van betrokkenheid van de EU in deze dialoog. Op welke manier heeft de EU hierover contact met Rusland en de Verenigde Staten? Ziet de Minister mogelijkheden voor de EU om dit contact te intensiveren en wie zou hierin het voortouw moeten nemen? Dit is in de ogen van de leden van de VVD-fractie ook van belang vanwege de druk die Rusland uitoefent op EU-lidstaten Finland en Zweden om geen lid te worden van de NAVO. Kan de Minister aangeven welke rol de EU speelt om ervoor te zorgen dat deze twee lidstaten zelf vrijelijk kunnen kiezen over mogelijk NAVO-lidmaatschap?

Kazachstan

De VVD-fractieleden maken zich zorgen over de actuele ontwikkelingen in Kazachstan en de mogelijke betrokkenheid van Rusland en de Collectieve Veiligheidsverdragorganisatie (CSTO) bij het neerslaan van protesten en onderdrukken van de bevolking. Welke positie dient de EU hierin in te nemen? Hoe kan ervoor worden gezorgd dat de EU steun uitspreekt voor vreedzame demonstranten, zonder hiermee Russische desinformatie over betrokkenheid van het westen in de kaart te spelen?

Relatie EU-China

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het voornemen van de Raad om een strategische discussie te voeren over de EU-China relatie, aangezien zij dit onderwerp van groot belang achten. Deze leden delen de mening dat de eenheid van de EU-lidstaten over dit onderwerp versterkt moet worden. Op welke deelterreinen ziet de Minister hiertoe mogelijkheden? Een belangrijk prioriteit is het afbouwen van strategische afhankelijkheden tegenover China. Hiervoor lopen binnen de EU diverse initiatieven, maar dit bevat onvoldoende snelheid en coördinatie. Gaat de Minister aandringen op meer urgentie en coördinatie? Zo ja, welke accenten zal hij hierbij aanbrengen, aangezien wereldwijde aanvoerketens en de toegang tot grondstoffen steeds meer onder druk komen te staan?

De leden van de VVD-fractie lezen dat het kabinet het goed zou vinden als de Raad stilstaat bij de druk die Litouwen op dit moment vanuit China ervaart. Is de Minister ook van plan dit zelf actief in te brengen? En deelt de Minister de mening dat nu Litouwen het slachtoffer is, maar dat als de EU geen eenheid toont, dit derde landen het idee kan geven dat het in de toekomst effectief is om één land onder druk te zetten? Kan de Minister in dat kader aangeven met welke oneigenlijke economische drukmiddelen Litouwen op dit moment te maken heeft, welke initiatieven er op dit moment vanuit de EU lopen om daar iets tegen te doen, wat er nog meer mogelijk is, en hoe het kabinet zich daarvoor inzet?

Ten slotte is er door diverse Europese leiders recentelijk gesproken over de wenselijkheid van een top tussen de EU en China. Wat is het standpunt van de Minister hierover? Deelt de Minister de mening van de leden van de VVD-fractie dat een top op het niveau van regeringsleiders alleen wenselijk is indien er concrete vooruitgang in het vooruitzicht is ten aanzien van veiligheid, eerlijke concurrentie, mensenrechten of andere thema's die van belang zijn voor Nederland? Indien dergelijke vooruitgang niet waarschijnlijk is, zien de leden van de VVD-fractie geen aanleiding voor een dergelijke top.

Lunch met AU Commissievoorzitter Moussa Faki

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de inzet van Nederland voor de aanstaande EU-Afrikaanse Unie (AU) Top. Waarom kiest Nederland ervoor om in te zetten op bestending van bestaande migratie- en mobiliteitsafspraken? Waar schort het op dit moment aan de uitvoering van die afspraken, en hoe wordt er ingezet op een concreet tijdpad voor meetbare verbeterde uitvoering? Ziet de Minister ook mogelijkheden tot het verbreden van deze afspraken?

Tot slot, welke afspraken verwacht de Minister dat er mogelijk zijn tussen de EU en Afrika ten aanzien van het thema veiligheid en stabiliteit, en terrorismebestrijding in het bijzonder? Wat is hierbij de concrete inzet van Nederland?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geagendeerde stukken voor de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich). Deze leden hebben nog enkele vragen aan de Minister.

Mali

De leden van de D66-fractie zijn tevreden met de Europese sancties jegens de Wagner Group en de rol die Nederland hierin heeft gespeeld. Deze leden zijn verder ook benieuwd naar het raamwerk van de Europese Raad voor autonome EU-sancties tegen personen en entiteiten die de vrede, stabiliteit, veiligheid en politieke transitie van Mali bedreigen. Kan de Minister verder uitweiden wat dit raamwerk en haar mogelijke effecten precies inhouden? In hoeverre kan dit raamwerk de huidige Malinese transitieautoriteiten bijvoorbeeld op voorhand doen afschrikken over het aangaan van een samenwerkingsovereenkomst met de Wagner Group? Kan de Minister ook uitweiden over het gezamenlijke diplomatieke statement van Nederland waarbij wordt aangegeven dat de Malinese transitieautoriteiten publieke fondsen hebben gebruikt om buitenlandse huurlingen in te huren?¹ Wijst dit volgens de Minister op een samenwerkingsovereenkomst tussen Malinese transitieautoriteiten en de Wagner Group? Zo ja, zijn er wat betreft een dergelijke constatering bewijzen? Wat zijn potentiële volgende stappen die de Europese Raad op een dergelijk bewijs zal nemen? Welke rol speelt Nederland hierin? Welke geopolitieke als militaire implicaties zouden deze ontwikkelingen kunnen hebben voor de MINUSMA-missie? Hoe denken de andere deelnemende landen aan deze missie hierover?

Litouwen

De leden van de D66-fractie zijn ontevreden over het ontbrekende antwoord van de EU op de blokkade van importproducten uit Litouwen die China afgelopen december heeft ingesteld. Hoe beoordeelt de Minister deze situatie? Wat is momenteel de consensus binnen de Europese Raad wat betreft de te nemen maatregelen? Waarom blijft een antwoord voorlopig uit? Hoe staat het bijvoorbeeld met het nieuwe «antidwanginstrument» van de Europese Commissie, ook om dergelijke praktijken in de toekomst beter het hoofd te kunnen bieden? Kan de Minister toezeggen dit onderwerp op te brengen bij de aankomende informele Raad Buitenlandse Zaken?

Franse EU-voorzitterschap

De leden van de D66-fractie kijken met belangstelling naar de ontwikkelingen rondom het Franse EU-voorzitterschap in 2022. Wat is de Nederlandse strategie ten opzichte van dit ambitieuze voorzitterschap? Op welke manier kan Nederland tijdens dit voorzitterschap een constructieve rol spelen? Hoe denkt de Minister tijdens dit voorzitterschap samen met andere EU-lidstaten een leidende rol te nemen om de EU slagvaardiger, economisch sterker, groener en veiliger te maken? Welke verhoogde diplomatieke middelen worden er hiervoor ingezet? Welke concrete stappen op geopolitiek vlak kunnen volgens het kabinet tijdens dit voorzitterschap daadwerkelijk gerealiseerd worden? Hoe denkt Nederland hier precies aan bij te dragen?

---

¹ Franse Ministerie van Buitenlandse Zaken, 23 december 2021, «Statement on the Deployment of the Wagner Group in Mali» (<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/mali/news/article/statement-on-the-deployment-of-the-wagner-group-in-mali-23-dec-2021>).

De leden van de D66-fractie zijn verheugd met Frankrijks visie over een «een nieuw groeiemodel voor Europa». Hoe oordeelt de Minister deze visie als beschreven in de speech van Emmanuel Macron van 13 december jl.?² Hoe oordeelt de Minister bijvoorbeeld over het mogelijk herzien van het Europese budgettaire raamwerk zoals beschreven in deze speech? Hoe denkt de Minister over de andere specifieke elementen uit dit «nieuwe groeiemodel voor Europa»?

De leden van de D66-fractie kijken met belangstelling naar Frankrijks visie wat betreft de stabiliteit en welvaart in derde landen, zoals beschreven in dezelfde speech, waarbij specifiek Afrika en de Westerse Balkan worden beschreven. Is het kabinet een voorstander van een dergelijke visie? Zo ja, op welke manier zal Nederland tijdens en na het Franse voorzitterschap zich inzetten om deze visie te realiseren? Wat zijn eventuele belemmeringen hierbij? Hoe kunnen deze belemmeringen gemitigeerd worden?

Strategisch Kompas

Ten slotte kijken de leden van de D66-fractie met belangstelling uit naar de herziene versie van het Strategisch Kompas. Wat zal de specifieke Nederlandse inzet zijn bij de informele Raad op dit punt? Wat is het politieke krachtenveld hierbij? Welke risico's verwacht de Minister in dit proces? Hoe denkt de Minister deze risico's te mitigeren? Op welke manier kan Nederland hierbij een actieve en constructieve rol spelen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) op 13 en 14 januari 2022. Deze leden hebben de volgende vragen en opmerkingen.

Algemeen

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister aan te geven hoe wordt opgelost dat dit een informele Raad is, en er mogelijk toch acute actie en daarmee besluitvorming van de EU wordt gewenst gezien de ontstane situatie in Oekraïne en in Kazachstan.

Oekraïne

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister in het verslag van deze informele Raad tevens een verslag op te nemen van het bezoek van Hoge Vertegenwoordiger Josep Borrell aan Oekraïne deze week. Borrell ziet nadrukkelijk een rol voor de EU in het de-escaleren van de situatie, dat wil zeggen in de bemiddeling tussen de Verenigde Staten en Rusland; de leden van de CDA-fractie vragen de Minister welke rol er dan ligt voor de EU. Deze leden vragen de Minister of daarbij rekening wordt gehouden met verschillende scenario's waarin de EU een rol kan en moet spelen en voor elk van deze scenario's dus al duidelijk is welke rol de EU kan gaan spelen.

Rusland beweert de steun van China te genieten in de opbouw van de spanningen aan de Oekraïense grens. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister dit te verifiëren en wanneer dat zo is welke implicaties daarvan uitgaan. Tevens vragen deze leden de Minister om zich waar

² Website van het Franse EU-voorzitterschap, 13 december 2021, «French President Emmanuel Macron Press Conference Speech» (<https://presidence-francaise.consilium.europa.eu/en/news/french-president-emmanuel-macron-press-conference-speech/>).

mogelijk uit te spreken over de vrijheid van Finland en Zweden om over de eigen veiligheidsagenda te gaan en daar naar eigen believen invulling aan te geven.

Kazachstan

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of de situatie in Kazachstan besproken wordt en op welke manier de EU daarbij betrokken is. Deze leden vragen de Minister een toelichting te geven op de vredesmacht onder leiding van Rusland die richting Kazachstan optrekt om orde te herstellen. Zij maken zich grote zorgen over de ontstane situatie in Kazachstan, er is echter weinig informatie daarom is het volgens de leden van de CDA-fractie van groot belang dat journalisten en onafhankelijke verslaglegging van de ontwikkelingen gestand houdt. Deze leden vragen de Minister hoe de onafhankelijke pers in Kazachstan en het middenveld gesteund kunnen worden om informatievoorziening in stand te houden. Tevens maken deze leden zich zorgen over de mensenrechten in Kazachstan. Zij vragen de Minister in EU-verband aan te kaarten om de mensenrechtensituatie nauwlettend te monitoren en EU-waarnemers naar Kazachstan te sturen. De leden van de CDA-fractie vragen aangaande Kazachstan ten slotte hoe het staat met de oppositie en welke rol ze kunnen spelen in de de-escalatie van de ontstane situatie.

Veiligheidssituatie Oost-Europa

De Minister noemt de motie Brekelmans c.s. (Kamerstuk 21 501-04, nr. 2433) waarin staat dat de Russische agressie voorkomen moet worden met de dreiging van een uitgebreid sanctiepakket. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of een dergelijk EU-sanctiepakket in de maak is. Deze leden verzoeken de Minister bovendien om met zijn Nederlandse collega's in kaart te brengen welke Nederlandse sectoren hard worden getroffen bij eventuele sancties aan het adres van Rusland. Zij vragen de Minister voorts om flankerend beleid op te stellen zodat sancties wel afgekondigd kunnen worden en niet tegengehouden worden, omdat deze te grote economische effecten in EU-landen hebben en vragen de Minister dit bovendien in EU-verband aan te kaarten en ook daar te verzoeken om EU-middelen vrij te maken om eventueel flankerend beleid op te stellen en middelen ter beschikking te stellen wanneer er vergaande sancties aan Rusland moeten worden opgelegd. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de bereidheid om sancties op te leggen vallen of staan bij de mate van pijn die we onze eigen economieën bereid zijn toe te doen, wanneer de EU-landen deze pijn samen pakken wordt deze verlicht. Deze leden vragen de Minister hierop te reflecteren en daar in het verslag van deze Raad op terug te komen.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister een update te geven van de cyberactiviteiten van Rusland gedurende de afgelopen maanden in hoeverre deze zijn toegenomen.

Nu de Europese Ministers van Buitenlandse Zaken en de Ministers van Defensie samen zijn tijdens deze informele Raad vragen de leden van de CDA-fractie of er ook verschillende scenario's besproken worden aangaande veiligheidsgaranties voor de Oostelijke lidstaten.

Strategisch Kompas

Deze leden vragen wanneer het Strategisch Kompas, ervan uitgaand dat deze inderdaad in maart 2022 wordt vastgesteld, tot werkelijke praktisch uitvoering leidt bijvoorbeeld als het gaat om de speerpunten van de

Nederlandse regering op het gebied van een snel inzetbare capaciteit, een hybride *toolbox* en versterking van de EU-NAVO-samenwerking.

Relatie EU-China

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of de diplomatieke deelname van EU-landen aan de opening van de Olympische Winterspelen in China wordt besproken. Wanneer dat niet het geval is, waarom niet, en wat is de voortgang daaromtrent?

Litouwen

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister nadrukkelijk aan de Litouwse collega's te vragen hoe de situatie is met China en daarvan verslag te doen.

Lunch met AU Commissievoorzitter Moussa Faki

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister aan te geven of de Nederlandse Afrika-taskforce iets kan betekenen in het bereiken van de inzet van de regering tijdens de EU-AU Top. Deze leden vragen bovendien of de connectiviteit tussen Europa en Afrika onderdeel is van de inzet. Deze leden denken daarbij aan de logistieke connectiviteit, maar ook de digitale connectiviteit. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister eveneens of er met de Afrikaanse landen en wellicht kan dat in AU-verband, afspraken worden gemaakt over de vervolging van mensen-smokkelaars, zodat deze bij de overgang van een landsgrens niet buiten jurisdictie vallen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben de agenda voor de aankomende informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) gelezen. Deze leden hebben hier nog een aantal vragen over.

Strategisch Kompas

De leden van de SP-fractie constateren dat er bij deze informele Raad zal worden gesproken over een herziene versie van het Strategisch Kompas. Kan de Minister ingaan op de verschillen tussen deze versie en de eerste versie betreffende toon en inhoud? Is de Minister tevreden met de veranderingen? Kan de Minister ingaan op het krachtenveld omtrent de aanname van het Strategisch Kompas, en welke passages in het Strategisch Kompas leveren het meeste discussie op?

Veiligheidssituatie Oost-Europa

De leden van de SP-fractie lezen dat er zal worden gesproken over de helaas nog steeds oplopende spanningen in Oost-Europa. Hoe denkt de Minister over de effectiviteit van sancties tegenover Rusland? Zijn er volgens de Minister alternatieven denkbaar die effectiever zijn?

Relatie EU-China

De leden van de SP-fractie constateren dat er gesproken zal worden over de relatie EU-China. Wat zijn de belangrijkste knelpunten in de relatie tussen de EU- en China? Is het juist dat de relaties tussen de EU en China momenteel behoorlijk bekoeld zijn? Hoe staat het met de plannen om import van producten die gemaakt worden met behulp van dwangarbeid (bijvoorbeeld door Oeigoeren) uit te sluiten middels wetgeving?

Lunch met AU Commissievoorzitter Moussa Faki

In de geannoteerde agenda valt te lezen dat er op de EU-AU Top afspraken gemaakt gaan worden over versterkte samenwerking op de thema's migratie en mobiliteit, veiligheid en stabiliteit, gezondheid, onderwijs en multilaterale samenwerking. De leden van de SP-fractie nemen graag vooraf kennis van de inzet van Nederland respectievelijk de EU hierbij, alsmede de inhoud van de afspraken wanneer deze gemaakt worden. Ook wordt een toelichting op de aard van de afspraken op prijs gesteld (dwingend/vrijblijvend, naleving, handhaving).

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) op 13 en 14 januari 2022. Deze leden hebben de volgende vragen en opmerkingen.

Kazachstan

De leden van de PvdA-fractie volgen met ernst de ontwikkelingen die zich razendsnel opvolgen in Kazachstan, waar demonstranten in meerdere steden in het land in opstand zijn gekomen tegen de verdubbeling van lpg-prijzen en het regime van president Tokajev. Met name zijn er grote zorgen over de berichten dat de door Rusland geleide militaire alliantie CSTO te hulp is geroepen en dat er al tientallen demonstranten om het leven zijn gekomen. Kan de Minister deze berichten bevestigen? Is de Minister daarnaast bereid de situatie in Kazachstan te agenderen voor de informele Raad Buitenlandse Zaken? Naast de reeds gedane oproep van de EU-buitenlandchef Josep Borrell tot het respecteren van fundamentele rechten in het land, welke additionele stappen zou de EU volgens de Minister moeten zetten? En welke invloed verwacht de Minister dat de situatie in Kazachstan gaat hebben op bijvoorbeeld de situaties in Belarus of aan de Russische-Oekraïense grens?

Lunch met AU Commissievoorzitter Moussa Faki

De leden van de PvdA-fractie nemen kennis van de lunchbijeenkomst over de EU-AU Top die op de agenda staat. Hoewel wordt aangegeven dat het voor Nederland van belang is «dat de Afrikaanse prioriteiten goed worden meegenomen in de voorbereiding van de top», wordt slechts kort ingegaan op de aanpak van COVID-19 in Afrika. Dat terwijl nog geen 1 op de 10 mensen in Afrika volledig gevaccineerd is en het door Nederland onderschreven doel om eind 2021 tenminste 40% van de bevolking te vaccineren dus bij lange na niet gehaald is. Dat gaat ook tegen het eigen belang in omdat men pas beschermd is tegen COVID-19 als iedereen dat is. Niet verassend heeft dit dan ook de hoogste prioriteit voor Afrikaanse regeringsleiders en de bevolking. Daarom vragen de leden van de PvdA-fractie of de Minister bereid is om tijdens de lunch met AU Commissaris Moussa Faki te benadrukken dat (a) de levering en distributie van vaccins aan Afrika urgent is en blijft; (b) Nederland en de EU zich zullen blijven hardmaken om het doel 70% van de bevolking volledig te vaccineren in de zomer te behalen, en (c) er tevens werk gemaakt moet worden van de steunprogramma's voor Afrikaanse economieën zodat zij de impact van COVID-19 kunnen absorberen en zich zo snel mogelijk kunnen herstellen. Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie steunen de positie van het kabinet aangaande het voorbereiden van Europese sancties bij verdere Russische agressie tegen Oekraïne. Gezien de ernst van de situatie zouden deze sancties alleen een effect kunnen hebben als ze omvangrijk en bijtend zijn. De nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken van Duitsland heeft reeds in december verklaard dat de gaspijpleiding Nord Stream 2 niet in gebruik moet komen als de spanningen rond Oekraïne verder escaleren. Is de Minister het eens met deze redenering en is hij bereid deze positie tijdens de informele RBZ kenbaar te maken? Zo nee, waarom niet?

Daarnaast vinden de leden van de PvdA-fractie het positief dat de Minister bereid is te pleiten voor het voorbereiden van verdere sancties tegenover het Belarussische regime. Daarbij is het van belang dat niet alleen personen maar ook meerdere sectoren aan de sanctielijst worden toegevoegd, en dat er geen uitzonderingen worden gemaakt voor bestaande contracten. In welke fase zit de voorbereiding voor een zesde sanctiepakket en wanneer verwacht de Minister dat dit pakket van kracht zal komen? Is de Minister bereid tijdens deze informele RBZ ervoor te pleiten dat bestaande contracten ook worden meegenomen in de totstandkoming van nieuwe sanctiepakketten? Zo nee, waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

De leden van de Volt-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) op 13 en 14 januari 2022. Deze leden hebben de volgende vragen en opmerkingen.

Oekraïne

Het feit dat de EU niet uitgenodigd is voor het gesprek tussen de Russische president Poetin en de Amerikaanse president Biden laat zien hoe schrijnend het is gesteld met de strategische autonomie van de EU, stellen de leden van de Volt-fractie. Zelfs in de eigen regio kan de EU zonder de Verenigde Staten geen vuist maken tegen Poetin. We kunnen er niet meer omheen: er is een Europees leger nodig om daadkrachtig en eensgezind op te kunnen treden. Voor de huidige situatie bij de grens tussen Oekraïne en Rusland is het te laat voor een eensgezind Europees militair optreden. Deze situatie moet echter wel met beide handen worden aangepakt om de gewenste Europese reactie in een vergelijkbare situatie in de toekomst gedetailleerd uit te werken. Zo kan een goed overzicht worden gekregen van de tekortkomingen die deze gewenste reactie onmogelijk maken waardoor tot concrete voorstellen gekomen kan worden voor het aanpakken van deze tekortkomingen. De leden van de Volt-fractie hebben hierover de volgende vragen. Wordt er binnen de EU gesproken over eventueel militair optreden? Hoe verhouden de verschillende lidstaten zich tot eventueel militair optreden? Is de Minister bereid om een voortrekkersrol te spelen bij het uitwerken van de gewenste Europese militaire reactie in deze situatie en het in kaart brengen van de huidige tekortkomingen die een eensgezinde Europese militaire reactie momenteel in de weg staan? En op welke termijn kan de uitkomst van een dergelijk onderzoek worden verwachten?

De tekortkomingen zullen aanwijzingen zijn voor de investeringen die nodig zijn. Vervolgens kunnen de lidstaten afspraken maken over welk land zich waarin verder zal specialiseren. In het onlangs gepresenteerde coalitieakkoord staat dat Nederland de militaire samenwerking met omliggende landen zal verdiepen en «onze specialismen» daarbij zal versterken. De leden van de Volt-fractie hebben hierover de volgende vragen. Is het al helder wat de Nederlandse militaire specialismen in

Europees verband zijn? Welke specialismen zijn dit? En hoe gaat de Minister ervoor zorgdragen dat de Nederlandse specialismen een aanvulling zijn op de specialismen van de andere lidstaten?

De leden van de fractie van Volt hebben vernomen dat de Verenigde Staten uitsluiting van SWIFT dreigen in te zetten als sanctie tegen Rusland. Dit idee wordt breed gesteund in het Europees Parlement. Dit is echter een zeer onverstandige actie die voor veel *backlash* kan zorgen. Het als wapen inzetten van SWIFT drijft niet alleen Rusland verder in de armen van China, maar spoort ook al bondgenoten zoals India aan om zich aan te sluiten bij dit alternatieve betalingssysteem. Bovendien kan deze sanctie het zeer moeilijk en misschien wel onmogelijk voor Europese landen maken om Rusland te betalen voor gas. De leden van de Volt-fractie hebben hierover de volgende vragen: Zijn tijdens de Europese Raad van 16 december jl. scenario's besproken waarin de EU overgaat tot het instellen van verdere sancties tegen Rusland? Is er overeenstemming bereikt over rode lijnen? Ziet de Minister ook dat het als wapen inzetten van SWIFT (een van origine politiek neutraal instituut) gevolgen heeft voor het vertrouwen in dit internationale betalingssysteem? Heeft de Minister (en hebben zijn collega's) deze lange termijn-nadelen voldoende op de radar om de overweging te kunnen maken of het strategische voordeel op de korte termijn opweegt tegen de nadelen op de lange termijn? Is de Minister bereid om zijn collega's te wijzen op de negatieve gevolgen van het inzetten van SWIFT als sanctiemiddel en naar alternatieven te zoeken?

Door zoals de Duitse Bondskanselier Scholz te pleiten dat Nordstream 2 gesteund wordt zolang Rusland gas niet inzet als «geopolitiek wapen», wordt de verantwoordelijkheid bij Rusland gelegd. Hoe staat de Minister tegenover het stopzetten van Nordstream 2 als sanctie tegen Rusland?

President Biden zal zich wellicht gedwongen voelen om president Poetin te beloven dat Oekraïne (voorlopig) geen NAVO-lid zal worden om de spanningen af te doen nemen en Poetin de mogelijkheid te geven om zich zonder gezichtsverlies terug te trekken, stellen de leden van de fractie van Volt. Er heerst echter wel een pro-Europees sentiment in veel voormalige Sovjetlanden zoals Belarus, Oekraïne en Kazachstan. Ook zijn er veel Europegezinde Russen. Door niets te doen om Oekraïne te ondersteunen, wint (de angst voor) president Poetin. In theorie zou Rusland op den duur ook kandidaat-lidstaat kunnen worden. Dit maakt EU-lidmaatschap minder provocerend dan NAVO-lidmaatschap. Een toekomst waarin Rusland niet langer een dreiging is voor Europa is een toekomst om na te streven. De leden van de fractie van Volt hebben niet de illusie dat dit snel en eenvoudig gerealiseerd kan worden, maar het pro-Europese sentiment in de voormalige Sovjetlanden wijst wel op een *window of opportunity* waar de EU slim gebruik van kan maken. De leden van de fractie van Volt hebben hierover de volgende vragen. Wordt het EU-kandidaat-lidmaatschap van Oekraïne in plaats van NAVO-lidmaatschap op dit moment serieus overwogen als strategische zet om een inval af te wenden en de strategische autonomie van de EU te versterken? Ziet de Minister heil in deze strategie?

Nieuwe EU-NAVO verklaring

Over de nieuwe EU-NAVO verklaring hebben de leden van de Volt-fractie de volgende vragen. Waarom is de nieuwe gezamenlijke EU-NAVO verklaring nog niet aangenomen? Wat zijn op dit moment de belangrijkste punten van discussie? Wat kan de Minister alvast met de Kamer delen over het concept dat er nu ligt?

Belarus

De leden van de fractie van Volt stellen dat sinds oktober 2020 de EU geleidelijk beperkende maatregelen aan Belarus heeft opgelegd. De maatregelen werden genomen als reactie op het onaanvaardbare geweld van de Belarussische autoriteiten tegen vreedzame demonstranten en de intimidatie, willekeurige arrestaties en detenties sinds de presidentsverkiezingen van augustus 2020. In juni 2021 kwamen daar maatregelen tegen Belarussische vliegmaatschappijen bij naar aanleiding van de gedwongen landing van een Ryanairvlucht in Minsk waarbij een journalist werd opgepakt. In december kwamen nieuwe sancties bij vanwege de voortdurende mensenrechtenschendingen en de instrumentalisering van migranten. Met andere woorden: de instrumentalisering van migranten was niet de grondreden voor de sancties tegen Belarus en de stabilisatie van de situatie aan de grens tussen Belarus en Polen, Letland en Litouwen mag daarom niet de reden zijn om geen verdere sancties tegen Belarus af te nemen. De leden van de fractie van Volt vragen de Minister daarom om zich te blijven inzetten voor de burgers in Belarus door sancties in te zetten waar de oppositie specifiek om vraagt, namelijk een boycot van de drie industrieën waarmee het regime haar inkomsten vergaard: petrochemie, staalindustrie en houtindustrie. De leden van de Volt-fractie hebben hierover de volgende vragen. Wat is de situatie nu aan de grens? In welke omstandigheden bevinden de migranten zich aan de grens? Hoe beïnvloedt de situatie aan de grens de beslissing over verdere sancties ten behoeve van de verbetering van mensenrechten in Belarus? En wat is het krachtenveld binnen de EU? Vraagt Polen bijvoorbeeld om minder strenge maatregelen om nieuwe onregeligheden aan de grens te voorkomen? Wordt er in het volgende pakket aan maatregelen gehoor gegeven aan de oproep van de Belarussische oppositie om de sancties met name op deze drie industrieën te richten? Zo nee, waarom niet?

Litouwen

De leden van de fractie van Volt constateren dat Litouwen China gebruikt als pion om de aandacht van de Verenigde Staten terug naar Rusland te halen. Een klein land dat zo zijn nek durft uit te steken richting China en daarmee het Amerikaanse beleid tegen China steunt, kan niet aan zijn lot worden overgelaten. De Chinese overheid wenst echter niet als pion ingezet te worden in de strijd tegen Rusland. De reactie van de Chinese overheid (om de import van Europese bedrijven die zakendoen met Litouwen te blokkeren) is op zijn minst niet handig te noemen. Maar welke keuze heeft de Chinese overheid? De Chinese overheid had vast verwacht dat een aantal Europese landen op de bres zouden springen en Litouwen duidelijk zouden maken dat China niet als pion ingezet kan worden in deze strijd. Maar de actie van Litouwen is ook zeer begrijpelijk. De hele situatie maakt één ding heel duidelijk: Europa heeft een Europees leger nodig om onafhankelijk van de Verenigde Staten te kunnen opereren. De leden van de Volt-fractie hebben hierover de volgende vragen. Is de Minister zich ervan bewust dat het huidige conflict tussen Litouwen en China is begonnen door een gebrek aan Europese slagkracht waardoor Litouwen de steun van de Verenigde Staten heeft gezocht? Ziet de Minister dan ook in dat Nederland beter niet kan reageren op een reactie van China op een reactie van Litouwen en er wijzer aan doet om zich in plaats daarvan in te zetten om de slagkracht van Europa te vergroten en China buiten dit conflict met Rusland te houden?

Hoewel het nut van het antidwanginstrument in deze situatie betwijfeld kan worden aangezien de aanleiding een reactie op een reactie lijkt te zijn en dus eerst de grondoorzaken aangepakt dienen te worden, is dit wel een gelegenheid waarbij de effectiviteit van het instrument in ieder geval

deels getest kan worden. De leden van de fractie van Volt vragen: Heeft het antidwanginstrument tot dusverre het gewenste effect?

Frans EU-voorzitterschap en lunch met AU Commissievoorzitter Moussa Faki

Wat betreft het Frans voorzitterschap onderstrepen de leden van de Volt-fractie het enorme strategische belang van EU-Afrika relaties en zullen deze leden blijven pleiten voor een gebalanceerd partnerschap met meer oog voor de behoeften van – en de oplossingen aangedragen door – onze Afrikaanse partners. Met daarbij vooral ook oog voor de potentie van de jongeren op het continent. Europa moet zich niet blindstaren op de problemen omtrent migratie en terrorisme, maar vooral ook de potentie op de gebieden van bijvoorbeeld digitalisering en landbouw zien. Het Afrikaanse continent herbergt vele jonge talenten die zeker niet allemaal willen migreren. Door middel van uitwisseling van studenten en bedrijven, IMVO-wetgeving en het afdwingen van belastingafdrachten van Europese bedrijven aan de Afrikaanse landen waarin zij opereren, kan worden bijgedragen aan florerende Afrikaanse samenlevingen die interessante markten voor Europese bedrijven vormen en emigratie grotendeels overbodig maken. Wanneer het Afrikaanse continent meer vanuit kansen dan vanuit problemen wordt bekeken, zullen we vanzelf ook meer kansen dan problemen zien. De leden van de Volt-fractie hebben hierover de volgende vragen. Mochten de Franse verkiezingen leiden tot een versmalling van de Franse focus op migratie en terrorismebestrijding in de EU-Afrika relatie, is de Minister dan bereid de focus te verbreden en ook de kansen te blijven benadrukken? Hoe wil de Minister dit aanpakken?

Kazachstan

President Tokajev van Kazachstan heeft de door Rusland geleide alliantie CSTO om hulp gevraagd bij het onderdrukken van de protesten. Europa/ het westen krijgt van president Tokajev indirect de schuld van het trainen van «terroristische groepen die het land teisteren». Graag willen de leden van de fractie van Volt de Minister verzoeken om de situatie in Kazachstan op de agenda te zetten voor de aankomende RBZ en daar o.a. te bespreken wat de verschillende scenario's zijn en hoe de EU daarop zal reageren. Deze leden hebben de volgende vragen aan de Minister. Welke scenario's heeft de EU klaarliggen? Wat kan de EU doen om te voorkomen dat het geweld verder escaleert? Welke Europese acties kunnen het pro-Europese sentiment in Kazachstan steunen? Is de Minister zich ervan bewust dat Italië de op één-na-grootste en Nederland de vierde grootste exportbestemming van olie uit Kazachstan is? Welke mogelijkheden geeft dit de EU om in te grijpen? Wie zijn de kwetsbare groepen? En is de Minister bereid om zich alvast voor te bereiden op noodvisa voor mensen die het land uit willen?

II Antwoord/ Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Geannoteerde agenda Informele Raad Buitenlandse Zaken Gymnich 14 januari 2022. Brief regering – Minister van Buitenlandse Zaken, H.P.M. Knapen d.d. 4 januari 2022 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2441).

Verslag Raad Buitenlandse Zaken 13 december 2021. Brief regering – Minister van Buitenlandse Zaken, H.P.M. Knapen d.d. 15 december 2021 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2440).

Sectoren bilaterale handel met Belarus. Brief regering – Minister van Buitenlandse Zaken, H.P.M. Knapen d.d. 7 december 2021 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2436).